

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. IV. De Intentione requisita ad observantiam Præceptorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

non prohibetur; non enim fraudem committit, qui utitur jure suo.

VIII. Dubium est secundo; An saltem peregrini teneantur legibus loci, ubi degunt?

Respondeo cum Sanch. certum esse, quod teneantur servare tum leges contractuum, quod jure communi cautum est, (dempto contractu dotis, qui ineundus est juxta leges domicilii viri) tum etiam leges, quarum transgressio cederet in peculiare illius Oppidi damnum; ut si prohibeatur extractio tritici, vel mercium. Sed an festa, jejunia, & alia hujusmodi teneantur servare, dubium est apud Doctores. Probabilius censeo cum Sanch., Tolet., Azor. contra Suar., & Sà, quod non teneantur. Ratio est, quia ad obligandum legibus requiritur jurisdictio; hæc autem non habetur erga peregrinos, qui ex brevi mora in aliquo loco non fiunt subditi; Unde nequit Episcopus illis ministrare Sacramenta, (præter Confessionem, & Communionem, idque ex tacita proprii Episcopi licentia) nec potest cum eis dispensare; ut communiter Doctores docent: Quænam autem dicatur brevis mora, examinabimus cum de præcepto audiendi missam.

Neque dicas, quod Episcopi soleant punire peregrinos non servantes leges loci: Nam vel puniunt, quia Episcopi sequuntur opinionem contrariam valde probabilem; vel quia peregrini non caute se gerunt vitando scandalum.

Neque dicas secundo, quod ex *Regulis juris in 6. Qui sentit commodum, debet & onus sentire*: Nam hoc est verum, quando onus est necessario annexum commodo; sicut fructibus beneficii annexa sunt onera beneficii: in casu autem nostro onus non est necessario annexum commodis peregrinorum: Sic Novitii gaudent multis privilegiis regularibus, nec eorum

praeceptis ligantur.

Neque dicas tertio, quod peregrini eximerentur legibus omnibus municipalibus, quod videtur absurdum, ut diximus de vagis; Nam hoc erit per accidens in peregrinis; & eo solum brevi tempore eximerentur, quod dicuntur esse peregrini; quod non accidit in vagis, qui semper eximerentur.

IX. Notandum tamen, quod si leges loci, ubi degunt peregrini, sint juris communis, teneantur eas servare, quamvis in proprio domicilio sint abrogatæ: Unde Mediolanensis tenetur jejunare primis quatuor diebus Quadragesimæ, si Neapoli transeat; & Castellanus tenetur die Sabbati abstinere ab intestinis animalium, si Neapoli sit peregrinus. Ratio discriminis est, quia in hoc casu condens jus commune habet jurisdictionem in omnes, & omnes obligat; nec aliquis excusatur, nisi ex eo, quod sit in loco, ubi lex illa abrogata est: Contra vero condens leges municipales jurisdictionem non habet in peregrinos; unde illos non obligat.

Dubium est tertio, Cujusnam Parochiæ legibus teneatur, qui ex æquo in duplici Parochiâ habitat, itaut sit utriusque Parochianus?

Respondeo, teneri legibus, & consuetudinibus ejus Parochiæ, in qua de facto habitat, quia tunc censetur ejus incola: Quod si in alteram per breve tempus adveniret, non teneretur ejus legibus, quia reputaretur peregrinus, & hospes.

ARTICULUS IV.

De Intentione requisita ad observantiam præceptorum.

- I. *Ad satisfaciendum præcepto requiritur intentio ponendi opus injunctum.*
- II. *Præcepto jejunii non satisfacit, qui*

invitus abstinet cibo.

- III. Satisfacit tamen præcepto restitutionis, qui pravo sine restituit; Et qui invitus restituit, licet præceptum non impleat, non tenetur tamen iterum restituere.
- IV. Non requiritur ad satisfaciendum præcepto intentio satisfaciendi per opus, quod ponitur; Non enim imponitur obedientia formalis, sed materialis.
- V. Num satisfaciat debito iustitia, qui immemor debiti eleemosynam largitur?
- VI. Num præcepto, aut voto satisfaciat ponens opus præceptum, sed positive nolens per illud satisfacere?
- VII. Qui nolens satisfacere per opus præceptum, quod ponit, mutata voluntate, nolit aliud opus ponere, requiritur, quod velit per illud opus satisfecisse; an satis est, quod sciat se satisfecisse?
- VIII. Qui audit Sacrum præceptum nolens per illud satisfacere, nec volens aliud audire, non transgreditur præceptum Ecclesiasticum, sed naturale.

I. **D**uplex dari potest intentio, altera implendi præceptum, seu ponendi opus præceptum; altera satisfaciendi præcepto per illud opus. De utraque nonnulla quaerenda sunt.

Quæritur primo; Utrum ad satisfaciendum præcepto requiratur intentio ponendi opus injunctum?

Respondeo cum communi affirmative; nec satis est ponere illud opus sine intentione ponendi illud: Quare qui, verbi gratia, in ebrietate, vel somno recitat officium, aut interest Sacro, non satisfacit præcepto: Et a fortiori qui invitus per defectum cibi jejunat sine animo jejunandi, non satisfacit præcepto jejunii. Ratio est, quia præceptum impleri non potest, nisi per actum humanum, & liberum,

quo homo velit exequi, quod præcipitur: Etenim lex imposta hominibus debet humano modo, non more brutorum impleri.

Confirmatur, quia lex non violatur, nisi per actum liberum, quo quis nolit ponere, quod præcipitur; ergo nec impletur lex nisi per actum liberum, quo quis velit ponere, quod præcipitur; & consequenter sicut non violat legem jejunii, qui invitus comedit, ita nec legem jejunii implet, qui invitus jejunat.

II. Ex quo sequitur, ut notat Sanch. lib. 1. cap. 13., recitantem attentissime horas Canonicas ex sola intentione legendi, vel addiscendi non satisfacere recitationi horarum: Nec satisfacit obligationi audiendi Sacrum, qui in Ecclesia devotus persisteret coram celebrante, sed solo animo contemplandi Divina, & orandi, non animo audiendi Sacrum: Quamvis enim attentio ad orandum satis fit, ut satisfiat attentioni requisitæ ad audiendum Sacrum, ut suo loco dicemus, tamen si deficit intentio audiendi Sacrum, illud non dicitur audiri; Ita expresse Sanch. loc. cit.; quia opus præceptum debet impleri scienter, & cum voluntate ponendi illud.

Notandum tamen, quod si præceptum sit negativum, verbi gratia non comedendi carnes, ex doctrina Vasq. 2. 2. quæst. 100. art. 9. potest etiam a dormientibus impleri; quia tale præceptum impletur præcisè per non positionem rei prohibita. At non impletur ab invitis, ut ostendimus: Qui enim invitus a carnibus abstinet, non satisfacit præcepto, sicut nec satisfacit, qui invitus interest Sacro.

Quod si quis per metum gravem recitet horas, aut Sacro interfit, satisfacit præcepto; etiamsi peccet, si habeat animum non implendi præceptum deficiente metu. Ratio est, quia metus non tollit, licet minuat, voluntatem.

luntarium; unde qui per metum recitat horas, libere recitat, atque adeo præcepto satisfacit. Eodem modo famuli, vel pueri, qui audiunt Sacrum ex eo, quod comitentur Heros, vel Pædagogos, satisfaciunt præcepto, si debitam intentionem absolutam habeant audiendi Sacrum, etiam si haberent illam aliam intentionem peccaminosam conditionatam, Non audirem Sacrum, si non comiter herum, ut notant Suar., & Sanch. contra Divum Antonin.

Rogabis; An satisfaciat præcepto restitutionis, vel præcepto dandi eleemosynam indigenti, qui invitus, vel ebrius, aut ignorans restituit, vel dat nummos pauperi?

Respondeo affirmative; his enim præceptis satisficit non solum ab ebriis, &c., sed etiam ab iis, qui pravo sine, verbi gratia, ob inanem gloriam, vel ad fornicandum restitunt, aut dant eleemosynam. Et ratio ex Vasq. loc. cit. est, quia etiam iis astitibus tollitur materia, propter quam præcipitur restitutio, & eleemosyna, videlicet retentio rei alienæ, & necessitas indigentis; Unde ea sublata cessat obligatio. Qui tamen invitus restituit, aut dat eleemosynam, peccat quidem non implendo præceptum, sed exterius ita præceptum implet, ut non teneatur iterum restituere, aut eleemosynam dare, cum cessarit obligatio, sublata materia, propter quam talis obligatio fuit imposita: Quare qui sic satisfacit huic præcepto, revera præceptum non implet, sed non amplius illo obligatur.

IV. Quæritur secundo; An ad satisfaciendum præcepto requiratur intentio satisfaciendi per opus, quod ponitur?

Respondeo negative cum Sanch., Suar., Henr. contra Sylvest., Ledesm., Lopez. Ratio est, quia præcepta solum obligant ad ponendum voluntaria

rie, & actu humano opus injunctum, non vero ut signate velimus per tale opus satisfacere præcepto; cum nulli talis obligatio inveniatur.

Confirmatur, quia talis intentio non requiritur ad satisfaciendum præceptis negativis, verbi gratia, non furandi, non occidendi, &c., ut adversarii etiam fatentur; nec ad satisfaciendum præceptis naturalibus, verbi gratia colendi Deum, honorandi parentes, &c., ut liquet; ergo neque etiam requiritur ad satisfaciendum præceptis positivis.

Neque dicas, præcepta obligare ad obedientiam, quæ non habetur, nisi adsit intentio satisfaciendi præcepto. Nam præcepta obligant tantum ad obedientiam materialem, non ad formalem, hoc est ad ponendum id, quod præcipitur, non vero ad ponendum illud, quia præcipitur.

V. Ex data doctrina deducunt aliqui cum Baldello apud Dianam p. 5. tr. 13. ref. 94., quod si quis debens centum Titio, immemor talis debiti donet illi centum, satisfaciat debito, itaut non teneatur dare alia centum. Et ratio videtur esse, tum quia si is fuisset memor debiti, non dedisset centum animo liberali, sed animo satisfaciendi; tum etiam quia quilibet habet intentionem interpretativam satisfaciendi prius debito justitiæ, quam dandi gratis. Et idem docent de eo, qui ignorans debitum largiendi eleemosynam pauperibus, vel propter omissionem officii, (ut debent beneficiarii,) vel propter debita incerta, gratis eleemosynam largitur, non animo satisfaciendi: Et quamvis ab Alex. VII. damnata sit propositio 33., quæ dicit: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quasdamque eleemosynas, quas ante beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.* Hoc putant intelligendum de eleemosynis factis ante obligationem restitutionem.

tuendi, non vero ab immemore post obligationem.

Verum hoc negant communius apud eundem Dianam cum Sanch. lib. 1. cap. 13., & Lopez. Ratio est, quia quamvis immemor debiti, quando dat eleemosynam, non daret illam animo liberali, si recordaretur debiti, tamen non est attendenda voluntas ista conditionata satisfaciendi, sed requiritur intentio absoluta, quae non habetur in casu nostro: Nec satis est ad operandum intentio interpretativa, sed requiritur intentio vel actualis, vel saltem virtualis. Verum quidem est, quod si quis immemor voti, quod habet, jejunandi, jejunet, satisfaciatur voto; sicut qui ignorans hodie esse diem festum, audit sacrum, satisfaciatur praecepto: At si ignorans se debere centum Titio, donet illi centum, non satisfaciatur debito: Disparitas est, quia donans sponte vult debitum ex iustitia prorogari, ut in quaesito sequenti explicabimus.

VI. Quaeritur tertio; an qui audit missam, verbi gratia, & positive non vult per talem missae auditionem satisfaciatur praecepto, adhuc satisfaciatur?

Respondeo, communiorem sententiam esse, ut notat Sanch., quod non satisfaciatur. Ratio est primo, quia actus non operantur ultra agentium intentionem, ex leg. *Non omnis, ff. Si certum petatur*. Secundo, quia si quis non vult audire Sacrum, cui assistit, vere non dicitur illud audire; ergo si non vult per Sacrum, quod audit, satisfaciatur praecepto, non satisfaciatur. Tertio, quia si debens centum Titio velit illi donare centum, & non satisfaciatur per illa suo debito, certe non satisfaciatur; ergo neque in casu nostro.

Verum idem Sanch. lib. 1. cap. 13. apud Tambur. lib. 4. cap. 2. docet, probabiliorem esse sententiam oppositam Suarii, Vasq., Valent., & aliorum, quod scilicet satisfaciatur. Proba-

tur, quia nemo potest transgredi praeceptum per hoc, quod nolit id, ad quod praeceptum non obligat; sed praeceptum, ut diximus qualitate superiore, non obligat ad habendam intentionem illi satisfaciendi, sed solum praecepit liberam, & humanam externi operis executionem; ergo non transgreditur praeceptum, qui non vult illi satisfaciatur, dummodo ponat opus iunctum; cum non sit in potestate nostra non satisfaciatur praecepto, quando exequimur id, quod praecepit. Quod patet in praecepto negativo: Et enim impossibile est, ut quis, verbi gratia, omittat furtum, & non satisfaciatur praecepto non furandi; quamvis dicat se nolle per omissionem furti satisfaciatur tali praecepto; propterea solum peccaret contra legem naturalem, si haberet hanc intentionem; ergo idem dicendum in praecepto positivo, verbi gratia audiendi sacrum.

Confirmatur, quia satisfaciatur praecepto audiendi Sacrum, qui illud audit ob vanam gloriam, vel ut inducat alium ad peccatum, &c.; ergo a fortiori, qui illud audit sine animo satisfaciendi per illud; cum possit sine peccato nolle satisfaciatur praecepto per talem auditionem Sacri, eo quod velit deinde aliud audire.

Ad rationes in contrarium facile respondetur. Et quidem ad primam dico, regulam illam habere locum, quando ex operantis intentione dependet implere praeceptum per illum actum; ut si quis debens centum Titio velit illi donare centum, & non satisfaciatur priori debito; in casu autem nostro non pendet ex operantis intentione implere praeceptum per illam auditionem Sacri, ut ostendimus in probatione conclusionis. Ad secundam, negatur consequentia. Disparitas est, quia qui non vult audire Sacrum praeceptum, non vult exequi, quod praecepit, & sic non implet prae-

præceptum: Econtra qui audiendo missam non vult per illam satisfacere, vere exequitur, quod præcipitur; ergo vere satisfacit præcepto exercite, licet signate dicat se nolle satisfacere; Non secus ac qui signate dicit se nolle loqui, vere exercite loquitur. Ad tertiam, negatur etiam paritas; quia obligatio ex iustitia pendet ex contrahentium voluntate; unde si debens centum Titio donet illi centum nolens satisfacere debito iustitiæ, vult consequenter remanere illæsum jus ad centum, atque adeo per donationem illam non satisfacit debito: Contra vero obligatio præcepti pendet ab intentione Legislatoris, & ideo subditus non potest illam ad libitum prorogare.

Hinc sequitur probabile esse, quod qui voverit jejunium, & nolit per primum jejunium satisfacere tali voto, vere non satisfaciat, quia pariter obligatio voti pendet ab ipsius voventis voluntate; unde ad libitum prorogari potest, sicut debitum iustitiæ. At probabilius putat Sanch., quod per primum jejunium tali voto satisfaciat, etiam si nolit vovens satisfacere. Ratio est, quia votum, & iuramentum obligant instar præcepti, idest solum ad substantiam operis promissi ponendam actu humano; Unde non est in potestate voventis non satisfacere voto, quoties vult exequi opus promissum: Et quamvis possit velle ad aliud jejunium se obligare novo voto; (sicut qui debens centum, si donet centum, vult ex iustitia obligari ad alia centum solvenda) tamen non intendit novum votum emittere per hoc præcipe, quod dicat nolle se priori voto satisfacere: Ad eum modum, quo qui jejunando votum implevit, & deinde proponeret idem votum implere per novum jejunium, non tenetur vi voti ad novum jejunium, nec tale propositum habet vim novi voti.

Hinc fit, quod si votum sit disjunctivum, verbi gratia, vel jejunandi, vel dandi eleemosynam, & vovens jejunet animo non satisfaciendi voto per jejunium, volens satisfacere per eleemosynam, hic post jejunium ad eleemosynam non tenetur, quia votum vere implevit; nec electio illa habet vim voti, ut notat Sanch. lib. 4. cap. 13.

VII. Rogabis: Qui interfuit Sacro cum animo non satisfaciendi præcepto per illud, volens deinde aliud audire, si mutato proposito nolit audire aliud sacrum, teneturne habere intentionem satisfaciendi præcepto per prius sacrum jam auditum? An vero satis est, quod sciat se jam satisfacisse præcepto per illud?

Respondeo cum Sanch. loc. cit. contra Suar., & alios apud Dian. part. 1. tract. 12. resol. 37. satis esse, quod sciat se jam satisfacisse; illa enim intentio satisfaciendi præcepto per sacrum jam auditum nullatenus requiritur. Ratio est, quia implere præceptum non debet esse actus obedientiæ formalis, qua quis velit signate obedire, sed satis est, quod sit actus obedientiæ materialis, qua quis libere ponat, quod præcipitur.

Sequitur hinc primo, quod qui immemor præcepti audit Sacrum, si postea recordetur præcepti, neque tenetur audire aliud Sacrum, neque tenetur habere intentionem satisfaciendi præcepto per Sacrum auditum; sed satis est, quod sciat se jam præcepto satisfacisse audiendo sacrum actu humano.

VIII. Sequitur secundo, quod qui audit sacrum animo non satisfaciendi præcepto per illud, & simul animo non audiendi aliud sacrum, vere præcepto positivo auditionis missæ satisfecerit, & solum transgressus sit præceptum naturale, quo tenetur quisque subiectus esse legi humanæ, & non contemnere Legislatorem.